

Lekce 29

Gramatická látka

Konjugace: Kmeny plynné: aorist pasivní, perfektum

Odkaz na gramatiku

§§ 288-291

1a. Ze sborové písně:

Σοφία γὰρ ἔκ του
κλεινὸν¹ ἔπος πέφανται·
τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλὸν²
τῷδ' ἔμμεν³, ὅτῳ φρένας
θεὸς ἄγει πρὸς ἄταν. (Soph. Ant. 620 ff.)

1b. Slova Oidípova v okamžiku, kdy poznává, kým skutečně je:

᾿Ω φῶς, τελευταῖόν⁴ σε προσβλέψαιμι νῦν,
ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν, ξὺν οἷς τ'
οὐ χρῆν ὀμιλῶν, οὓς τέ μ' οὐκ ἔδει⁵ κτανῶν⁶. (Soph. Oid. T. 1183 ff.)

2. Sókratés se hájí proti nařčení, že kazí mládež:

Εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν (ἐχρῆν) δή-
που, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὔσιν αὐτοῖς ἐγὼ κα-
κὸν πῶποτε⁷ τι συνεβούλευσα, νυνὶ⁸ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας⁹ ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τι-
μωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἠθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελ-
φοὺς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας¹⁰, εἶπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ
οἰκεῖοι, νῦν μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. ἀλλὰ τούτου πᾶν τούναντίον εὐρήσετε, ὧ
ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ¹¹ τοὺς
οἰκείους αὐτῶν. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ¹² ἂν λόγον ἔχοιεν¹³ βοηθοῦντες·
οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι¹⁴, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον

¹ κλεινός `slavný`

² ἐσθλός `šlechtný`

³ ἔμμεν = εἶναι

⁴ τελευταῖον `naposled`

⁵ Do vztažných vět doplňte infinitivy: φῦναι, ὀμιλεῖν, κτανεῖν

⁶ ἔκτανον = ἔκτεινα

⁷ πῶποτε `někdy, kdysi`

⁸ νυνί = νῦν

⁹ ἀναβαίνω `vystoupit`, zde: `vystoupit jako svědek`

¹⁰ προσήκων `příbuzný`

¹¹ ἐργάζομαι (dvojí ak.) `způsobit někomu něco (zlého)`

¹² τάχα `snad`

¹³ λόγον ἔχειν zde: `mít (rozumný) důvod`

¹⁴ ἀδιάφθατος `nezkažený`

ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἔμοι ἄλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι συνίσασσι¹⁵ Μελή-
τῳ μὲν ψευδομένῳ, ἔμοι δὲ ἀληθεύοντι¹⁶; (Plat. Apol. 33 c 8 ff.)

3. Perikleova reakce na vpád Spartanů do Attiky:

Τῷ δὲ Περικλεῖ δεινὸν¹⁷ ἐφαίνετο πρὸς τοὺς ἐξαισχυρίους Πελοποννησίων καὶ Βοιω-
τῶν ὀπίτας — τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ τὸ πρῶτον ἐμβαλόντες¹⁸ — ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πό-
λεως μάχην συνάψαι¹⁹. τοὺς δὲ βουλομένους μάχεσθαι καὶ δυσπαθοῦντας²⁰ πρὸς τὰ
γιγνόμενα κατεπράυνε²¹ λέγων, ὡς δένδρα μὲν τμηθέντα καὶ κοπέντα φύεται ταχέως,
ἀνδρῶν δὲ διαφθαρέντων αὐθις τυχεῖν οὐ ῥαδίον ἔστι. (Plut. Perikl. 33, 5)

4. Τὰ δὲ Προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως²² ἐξεργάσθη μὲν ἐν πενταετίᾳ²³. τύχη δὲ θαυ-
μαστὴ συμβᾶσα περὶ τὴν οἰκοδομίαν²⁴ ἐμήνυσε²⁵ τὴν θεὸν οὐκ ἀποστατοῦσαν²⁶ ἀλ-
λὰ συνεφαπτομένην²⁷ τοῦ ἔργου καὶ συνεπιτελοῦσαν²⁸. ὁ γὰρ ἐνεργότατος²⁹ καὶ
προθυμότατος τῶν τεχνιτῶν ἀποσφαλεῖς ἐξ ὕψους ἔπεσε καὶ διέκειτο μοχθηρῶς.
ἀθυμοῦντος³⁰ δὲ τοῦ Περικλέους ἡ θεὸς ὄναρ³¹ φανεῖσα συνέταξε³² θεραπείαν, ἣ
χρῶμενος ὁ Περικλῆς ταχὺ καὶ ῥαδίως ἰάσατο τὸν ἄνθρωπον. (Plut. Perikl. 13, 12 s.)

5. Δημοσθένους τοῦ ῥήτορος εἰπόντος Φωκίῳνι· «Ἀποκτενοῦσί σε Ἀθηναῖοι, ἐὰν
μανῶσι», «Ναί», εἶπεν. «ἐμὲ μὲν, ἂν μανῶσι, σὲ δέ, ἂν σωφρονῶσι.» (Plut. reg. et imp. apophth.
188 a)

Slovní zásoba

1. ἡ φρήν, φρενός

duch, mysl, rozum

mens, ratio

¹⁵ σύννοια (dat. s ptc.) `vědět (o někom něco), vědět (o někom, že)'

¹⁶ ἀληθεύω `mluvit pravdu'

¹⁷ δεινός zde `nebezpečný'

¹⁸ ἐμβάλλω `vpadnout'

¹⁹ συνάπτω μάχην `zahájit bitvu'

²⁰ δυσπαθῶ, -εῖν `těžce nést'

²¹ καταπραΰνω `uklidňovat'

²² ἡ ἀκρόπολις `vyšehrad'

²³ ἡ πενταετία `období pěti let'

²⁴ ἡ οἰκοδομία `stavba'

²⁵ μηνύω `vyjevit, ukázat'

²⁶ ἀποστατῶ, -εῖν (gen.) `být vzdálen, nepřítomen'

²⁷ συνεφάπτομαι (gen.) `být zapojen, mít účast, přiložit ruku (k dílu)'

²⁸ συνεπιτελῶ, -εῖν `společně dokončit'

²⁹ ἐνεργός `pracovitý, zdatný'

³⁰ ἀθυμῶ, -εῖν `trápit se, být malomyslný'

³¹ τὸ ὄναρ zde adv. `ve snu'

³² συντάττω `přikazovat'

ή ἄτη, -ης χρῆν (χρῆ ἦν), ἐχρῆν ὀμιλῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, —	vina, šílenství bylo nutné stýkat se	culpa, insania necesse erat conversari
2. νέος, -α, -ον δήπου ἀναμνησκῶ, ἀναμνήσω, -ησα, —, -ημαι, -ήσθη βοηθῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήθην (dat.) ἔτοιμος, -ον	mladý, nový ovšem, zajisté připomínat, upomínat	novus ita, quidem commemorare, meminisse
3. μύριοι ἑξάκις τέμνω, τεμῶ, ἔτεμον, τέτμηκα, -ημαι, -ήθην αὐτίς = αὐ	pomáhat připravený, ochotný deset tisíc šestkrát kácet, porazit	adiuvare, adesse paratus decem milia sexies abscindere
4. πρόθυμος, -ον τὸ ὕψος, -ους διάκειμαι, -κεισθαι, -κείσομαι, —, — φαίνομαι, -νοῦμαι, πέφασμαι, ἐφάνην (dp.) ἡ θεραπεία, -ας χρῶμαι, χρῆσθαι, χρήσομαι, ἐχρησάμην, κἔχρημαι, ἐχρήσθην (dat.)	ochotný, horlivý výška dařit se ukazovat se, zdát se služba, léčba užívat	studiosus, industrius altitudo stare, agere videri cura
5. μαίνομαι, μανοῦμαι, —, μέμηνα, —, ἐμάνην σωφρονῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, —	šílet být moudrý, rozumný	insanire sapere

Cvičení

1.

a) Vytvořte 1. sg. fut. a aor. akt. k následujícím výrazům:

• σφάλλεις • στέλλεις • μένεις • κρίνεις • ἀμύνεις • μιαίνεις (povšimněte si *ι* před *α*)

b) Gramaticky určete a přeložte:

• μεῖναι • ἀπόστειλον • φήναντι • σφαλούντων • δείραντα • κρῖνον • σφῆλαι • ἀμνοῦντα.

c) Všimněte si změn v jednoslabičných kmenem s vokálem *-ε-* na případu slovesa *στέλλω*, *ἔσταλλα*, *ἔσταλμαι*. Srovnejte se slovesy *δέρω*, *φθείρω* (kmen *φθερ-*), *σπείρω* (*ˈsít'*, kmen *σπερ-*). Tato slovesa tvoří aor. pas. silný se stejnou změnou kmenové samohlásky, např. *στέλλω* — *ἔστάλην*. Vytvořte tvary pas. aoristu od ostatních uvedených sloves.

d) Gramaticky určete a přeložte:

• ἔφθαρκε • δεδαρκόσι • ἐσπάρκασι • ἐστάλκιν • ἔφθαρμαι • ἐσταλμένοι εἰσίν • ἐσπάρθαι • δέδαρθε • δαρεῖσι • ἵνα μὴ φθαρωμέν • εἶθε σταλεῖεν • σπαρήναι.

e) Aor. pas. slovesa φαίνω `ukázat' zní ἐφάνθη, ke slovesu φαίνομαι `objevit se, jevit se' náleží nepravidelný aor. ἐφάνην a nepravidelné perf. πέφηνα. Přeložte:

• ἐφάνθης, ἐφάνης, πέφηνας • φανθεῑμεν, φανεῑμεν, πεφηνότες εἶμεν • φανθέντος, φανέντος, πεφηνότος • ἵνα φανθῶσι, ἵνα φανῶσι, ἵνα πεφηνότες ᾦσιν • φανθῆναι, φανῆναι.

2. Vyložte etymologii slov:

• hierarchie • drama • fenomén • epištola • fosfor • architekt

3.

a) Přeložte:

οὗτος ὁ ἀνὴρ κακὰ εἰργάσατο τοὺς ἐμοὺς οἰκείους. μὴ ἀδικήσητε τοὺς φίλους.

b) Přeložte:

σύνοιδα τῷ φίλῳ ἀληθεύοντι (říkat pravdu). συνίσασιν αὐτῷ ἀνδρὶ ἀγαθῷ ὄντι

c) Přeložte a povšimněte si přitom významů předložky ὑπέρ:

• ὑπὲρ ἀρχῶν φιλοτιμίαι (5,3). • αἱ ὑπὲρ τῶν γερῶν (τὸ γέρας `privilegium') ἀμφισβητήσεις (spory) (srovnejte 19,1) • ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κινδυνεύειν • χάριν ἔχειν ὑπὲρ τοῦ λόγου • ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργίζεσθαι • ὑπὲρ τῶν πραγμάτων σπουδάζειν • ὑπὲρ τῶν πραγμάτων φοβεῖσθαι • διαλέγεσθαι ὑπὲρ τοῦ πράγματος.

5. Gramaticky určete a přeložte:

• ἀπαλλαγῆναι, ἵνα τραφῆτε, γραφήσεται, ἀποκοπέν, εἶθε μὴ ἐπιστραφεῖη (obrátit se). • ὄνειδιεις, βαδιεῖται, νομιοῦσιν. • θεραπευτέον τοὺς θεούς. ὠφελιτέα σοι ἢ πόλις

6. Opakujte:

• ἡ φρήν • φρόνιμος • φρονέω • φροντίζω • σῶφρων • σωφρονέω • ἡ σωφροσύνη.